2. Shust, N. (2010) Science in Educational Activity: Pathways to Quality Education / Proceeding of the National Aviation University. Series: Legal Messenger "Air and Space Law”.No.1(15)[in Ukrainian].
3. Skiba M. (2018). Future Universities – What to Prepare for Ukrainian Universities? Ukrayinska Pravda, 5 December.Retrieved from :https://life.pravda.com.ua/columns/2018/12/5/234458/?fbclid=IwAR3W6jOuPWSU1x2a7QqGs6hb7tL_9F-jpz1B3pAuVD1QKDAasjjQ_SQ0ghk [in Ukrainian].
4. Rubin Э. Universitety can not reform higher education. It’s a dead end. Ukrayinska Pravda. 2018.12 March. Retrieved from https://life.pravda.com.ua/columns/2018/03/12/229464/ [in Ukrainian].
5. Law of Ukraine On Higher education from 01.07.2014 № 1556-VII] (2014, August 1). Vedomosty of Verkhovna Rada, 37-38, ar.2004[in Ukrainian].
6. The reform of the education and science as a way against the crisis. Osvita ua.Vuscha osvita. 2015.7 may. Retrieved from http://osvita.ua/vnz/46908/ [in Ukrainian].
7. Climova G.(2013) Innovative development of higher education in Ukraine: methodological aspect of the analysis. Pravo ta Innovative society,1. Retrieved from http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2013/04/Klimova.pdf [in Ukrainian].
8. Artyomova. I. (Eds.). (2016). Innovation in higher education: current aspects: the working of programm and guidelines for discipline. Arrangement and general editorial – Uzhgorod: the Uzhhorod National University, 212 [in Ukrainian].
9. Shust N. (2010) Competence is the Foundation of the progressive development of Education / Proceeding of the National Aviation University. Series: Legal Messenger "Air and Space Law”. No.1(14),86-89 [in Ukrainian].
10. Ivanova S.(2016) Innovations in education and reforming the system of higher education in terms of integration. Internet-Education-Science).2016.200-202. Retrieved from http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/13366/200-202.pdf?sequence=1 [in Ukrainian].
11. 7 Ukrainian universities reached entered the rating of the best in the world. But nothing to rejoice? Ukrayinska Pravda. 2018. 14 November. Retrieved from https://life.pravda.com.ua/society/2018/11/14/234167/ [in Ukrainian].
12. Mikhailenko O. Blejon T.(2017) Learning Model freedom. Навчальні моделі свободи. Osvitnya polituka.Portal gromadski ecspertov. 2017. 8 березня. Retrieved from http://education-ua.org/ua/articles/928-navchalni-modeli-svobodi[in Ukrainian].
13. Shaping the Future of Education, Gender and Work. [Electronic resource]. – Access mode : https://www.weforum.org/system-initiatives/shaping-the-future-of-education-gender-and-work.

Стаття надійшла до редакції 28.12.2018 р.

УДК 316.773.4:78.01(477)

Бензюк Олександр Олексійович
кандидат культурології, старший викладач,
декан факультету народних інструментів
Національної музичної академії України
імені П.І.Чайковського
ORCID 0000-0001-9556-1203
benzyuk@bigmir.net

ТВОРЧІСТЬ ОЛЕКСАНДРА МИХЕДА В КОНТЕКСТІ ПРОЕКТІВ ПОСТМОДЕРНІЗМУ

Мета роботи – розкрити сутність поняття «проекти постмодернізму» на прикладі роману «Астра» та збірки-оповідань «Понтиїзм» О. Михеда. **Методологічні** засади роботи ґрунтуються на: герменевтичному методі дослідження, за допомогою якого відбулося дослідження, структуризація проектів постмодернізму та вивчення проблеми відкритої інтерпретації; методі філософського узагальнення та універсалізації, який дозволив у часто неоднозначних визначеннях, зафіксованих у різноманітних джерелах, визначити концептуальну модель постановки проблеми; міжнауковому підході, за допомогою якого було здійснено всебічний аналіз заявленої проблеми з широким залученням наукових доробків культурології, філософії, естетики, мистецтвознавства. **Наукова новизна полягає** у здійсненні культурологічного аналізу постмодерністських проектів, обґрунтуванні їх універсальності в реаліях українського постмодерністського мистецтва. **Висновок.** Творчість О. Михеда формує чіткі орієнтири постмодерністських тенденцій XX – початку XXI століття. Вона ніби запрошує реципієнта створювати свій мистецький продукт разом з його автором. Твори митця «відкриті» для постійного породження нових внутрішніх взаємозв’язків, які читач повинен «відкривати» й вибирати сам у процесі сприйняття всієї сукупності стимулів, що надходять. Досліджуючи «проекти постмодернізму» вдалося констатувати, що постмодернізм - багатовимірне теоретичне відображення духовного повороту в самосвідомості сучасної цивілізації, особливо в сфері мистецтва і філософії. Постмодерністське мистецтво створює і досліджує таку картину світу, яка не «прив’язана» до жорстких моделей, а це значить, що твір мистецтва сприяє усвідомленню особливої свободи в реципієнті, спонукає його до формування власної моделі світу, іншими словами, художній твір (в широкому сенсі цього слова) стає «відкритим».

Ключові слова: проекти постмодернізму; постмодернізм; інтерпретація; герменевтика; «відкрита інтерпретація»; «відкритий твір».

Бензюк Александр Алексеевич, *кандидат культурологии, старший преподаватель, декан факультета народных инструментов Национальной музыкальной академии Украины имени П.И.Чайковского*

Творчество Александра Михеда в контексте проектов постмодернизма

Цель работы - раскрыть сущность понятия «проекты постмодернизма» на примере романа «Астра» и сборника-рассказов «Понтиизм» А. Михеда. **Методологические** основы работы основываются на: герменевтическом методе исследования, с помощью которого состоялось исследование, структурирование проектов постмодернизма и изучение проблемы открытой интерпретации; методе философского обобщения и универсализации, который позволил во многих неоднозначных определениях, зафиксированных в различных источниках, определить концептуальную модель постановки проблемы; межнаучном подходе, с помощью которого был осуществлен всесторонний анализ заявленной проблемы с широким привлечением научных произведений культурологии, философии, эстетики, искусствоведения. **Научная новизна** заключается в осуществлении культурологического анализа постмодернистских проектов, обосновании их универсальности в реалиях украинского постмодернистского искусства. **Вывод**. Творчество А. Михеда формирует четкие ориентиры постмодернистских тенденций XX - начала

© Бензюк О. О., 2019

XXI века. Она как бы приглашает реципиента создавать свой художественный продукт вместе с его автором. Произведения А. Михеда «открытые» для постоянного порождения новых внутренних взаимосвязей, которые читатель должен «открывать» и выбирать сам в процессе восприятия всей совокупности поступающих стимулов. Исследуя «проекты постмодернизма» удалось констатировать, что постмодернизм многомерное теоретическое отражение духовного поворота в самосознании современной цивилизации, особенно в сфере искусства и философии. Постмодернистское искусство создает и исследует такую картину мира, которая не «привязана» к жестким моделей, а это значит, что произведение искусства способствует осознанию особой свободы в реципиенте, побуждает его к формированию собственной модели мира, то есть, художественное произведение (в широком смысле этого слова) становится «открытым».

Ключевые слова: проекты постмодернизма; постмодернизм; интерпретация; герменевтика; «открытая интерпретация»; «открытое произведение».

Benziuk Oleksandr, *senior lecturer, candidate of culturology, dean of the faculty of folk instruments Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine*

Olexander Myheda's creativity in the context of post-modernism projects

The purpose of work is to reveal the notion of "postmodernism projects" on the example of "Astra" noveland the collection of the Stories "Pontyism" by Olexandra Myheda. **Methodological** fundamentals of the work are based on: ahermentive method of research, with which the researchand structuring of postmodernism projects is studied, aswell as studying the problem of open interpretation; Themethod of philosophical generalization and universalization,which allowed in often ambiguous definitions, fixed invarious sources, to determine the conceptual model ofproblem formulation; The interscientific approach with thehelp of which the comprehensive analysis of the problemwas carried out, with extensive involvement of scientificresearches in culturology, philosophy, aesthetics, and art. **Scientific novelty** consists in realization of the culturologicalanalysis of post-modernist projects, substantiation of theirversatility in the realities of Ukrainian postmodern art. **Conclusion.** Oleksandr Mykhalda's creativity forms the clearlandmarks of the post-modernist tendencies of the 20 th – early 21st century. She seems to invite the recipient to createhis art product together with his author. Works of O. Myheda"Open" for permanent development of new internalinterconnections, which the reader has to "open" andchoose in the process of perception of the whole populationof the incoming incentives. Studying "postmodernismprojects" it was possible to state that postmodernismmultidimensional theoretical reflection of spiritual turning inthe consciousness of modern civilization, especially in thesphere of art and philosophy. Postmodern art creates andexplores such a picture of a world that is not "tied" to hardmodels, which means that the work of art contributes to theknowledge of special freedoms in the recipient, encouragesit to form a model of the world, in other words, The artisticwork (in the broadest sense of the word) becomes "open".

Keywords*:* projects of postmodernism; postmodernism; Interpretation; Germeneutics; "open interpretation"; "openwork".

Актуальність теми дослідження. Під впливом постмодерністських ідей та специфічних засобів вираження сучасна естетична свідомість помітно трансформувалась. Серед важливих напрямків дослідницької роботи є багатоаспектний аналіз процесів, що відбуваються у сучасному мистецтві, а також можливість їх інтерпретації. Оскільки зміст та форма художнього твору в сучасному мистецтві є навмисно багатозначними, - текст, як поле можливостей, містить велику кількість потенційних значень, тобто твір є відкритим і передбачає відкриту інтерпретацію. Проблема тлумачення тексту набуває в сучасній культурології особливої значущості. Саме тому науковці звертаються до герменевтики, екзегетики, інтерпретації, відкритої інтерпретації як шляхів розуміння текстів, методів їх вивчення, тлумачення та пояснення. Це, насамперед, пов'язано, з проблемою «прочитання» текстів постмодернізму з властивою йому інтертекстуальністю, гіпертекстуальністю, симулякрами, цитатністю тощо.

Аналіз досліджень і публікацій. Авторська концепція відносно предмета дослідження складалася у процесі аналізу і осмислення наукових праць таких філософів, естетиків та культурологів, як: Є. Більченко, С. Бондар, М. Бровко, Н. Жукова, О. Колесник, С. Кримський, Л. Левчук, А. Личковах, О. Оніщенко, О. Потебня, Р. Барт, Ж. Дельоз, М. Фуко, Ж. Бодрійяр, У. Еко, Ф. Джеймісон, Ю. Крістєва, Н. Маньковська, В. Діанова, Т. Гуменюк, Т. Гундорова, Ю. Сабадаш. У роботі зазначається, що апелюючи до сучасного культурного простору, необхідно говорити саме про постмодерністську творчість та творчість у постмодерністську добу. Мається на увазі те, що протягом ХХ , і особливо на початку XXI століття, відбулась зміна художньої та філософсько-світоглядної парадигми, як в мистецтві, так і у сприйнятті життя, що призвело до панування ідеї множинності інтерпретації. І ця ідея не є винаходом постмодерністів. Її витоки – у теоретичних концепціях формалістів, зокрема, російських формалістів, (на твори яких, до речі і спирались постмодерністи), на концепції структуралістів та пост структуралістів. І саме тому інтерпретація будь-яких творів не може відбуватись без врахування усього цього накопиченого досвіду. У роботі зазначається, що відкрита інтерпретація має підґрунтя у сучасному просторі. Те саме відбувається і з творами мистецтва: де людина їх створює – створює в залежності від свого ставлення до попереднього досвіду, традицій, з урахуванням свого світогляду, світосприйняття, а інтерпретатор (реципієнт) в контексті власного досвіду, світогляду, знань сприймає цей твір й інтерпретує його. Аналізуючи творчість О. Михеда, зокрема романи «Астра» а також «Понтиїзм», в контексті прояву проектів постмодернізму, встановлено, що ключовими компонентами його індивідуального стилю стали: сарказм, пародія, гра, ризомність повсякдення, які проектують собою трансформацію сучасної української культури.

Мета дослідження полягає у розкритті сутності поняття «Проекти постмодернізму» на прикладі роману «Астра» та збірки-оповідань «Понтиїзм» О. Михеда, де українське постмодерністське мистецтво мислиться як ламання табу і, передусім, це відбувається за допомогою текстологічного, шизоаналітичного та номадологічного проектів.

Виклад основного матеріалу. Проект – це поняття, яке використав М. Гайдеґґер у роботі «Буття та час». За М. Гайдеггером, проект – це об'єктивація буття. У сучасній науці це поняття широко використовується теоретиками – естетиками, культурологами, мистецтвознавцями. Зокрема, доволі до-

кладно проекти постмодернізму розглядає у своїх лекціях з історії філософії український естетик В. Суханцева.

Задля більш глибокого розуміння сутності поняття «проекти постмодернізму» та відкритої інтерпретації необхідно зупинитись на характеристиці найбільш, з нашої точки зору, репрезентативних проектах (інтерпретацій) буття - «текстологічному», «номадологічному» та «шизоаналітичному».

Одним із перших на проблему «відкритого твору» звернув увагу італійський філософ, письменник і громадський діяч У. Еко. Саме він, по-перше, обґрунтовує необхідність введення цього поняття у широкий теоретичний ужиток, а по-друге, пропонує застосовувати його в аналізі сучасного мистецтва. Теоретик стверджує, що мистецтво, яке має намір відповідати запитам сучасного світу, повинно бути відкритим, адже відкриті твори - значущі, а закриті – застарілі [24, 9]. За У. Еко, «відкритий твір» вказує не стільки на те, як художні проблеми вирішуються, скільки на те, як вони ставляться. Але, де є «відкритий твір» - там повинна бути і «відкрита інтерпретація». У. Еко вважає, що «процес інтерпретації – не випадковий процес, незалежний від тексту як такого, а структурний елемент процесу породження самого цього тексту» [25, 22].

«Відкрита інтерпретація», як складова культурологічної герменевтики, є інтертекстуальним прочитанням-створенням, яке залежить від світовідношення, що включає в себе світовідчуття і світорозуміння митця. «Відкритість» є умовою всякого естетичного сприйняття, тому будь-яка сприйнята форма, оскільки вона наділена естетичною цінністю, постає як «відкрита», а значить і «відкрита інтерпретація», як складова культурологічної герменевтики, може бути застосована до будь-якого художнього твору, явища, адже саме «відкритий підхід» інтерпретації дозволяє прочитати, осягнути та пояснити текст з позицій різних теоретичних шкіл та напрямів.

«Текстологічний проект» передбачає (або включає в себе) деконструкцію, інтертекстуальність, наративність, «пастиш». У цьому проекті текст реконструюється до конструкції таким чином, що його відновлення в первинному вигляді стає неможливим і, головне, непотрібним, адже реципієнтові дається можливість «конструювати» та реконструювати текст за власним розумінням.

«Шизоаналітичний проект» ґрунтується на традиції психоаналізу. Сенс цього «проекту» полягає в тому, що позасвідоме функціонує за аналогією з виробництвом, у якого є інвестиції, «машини бажання», власне виробництво, відтворення та все з цим пов'язане. На думку Ж. Дельоза та Ф. Гваттарі, зрозуміти справжню природу позасвідомого можна, тільки відкинувши Едипів комплекс, обмежений рамками сімейних відносин, який не здатний пояснити складні соціальні структури і процеси, а також очистивши поняття позасвідомого від будь-яких символічних форм [8].

Українське постмодерністське мистецтво мислиться як ламання табу і, передусім, це відбувається за допомогою текстологічного та шизоаналітичного проектів, завдяки яким і можливе відбиття хаотичного стану душі. «Розумне» від «не-розумного» відокремити неможливо, оскільки справді твердих критеріїв не існує ані в так званому об'єктивному світі, ані в самій людині. Звідси – карнавальність на межі кітчу, кітчевий еротизм, де панує симулякр сенсів, пародіювання реальності.

«Номадологічний проект» відмовляється від розгляду історії як лінійного закономірного процесу і наголошує на випадковому, вірогідному, суб'єктивному характері інтерпретацій історичних подій. У нелінійному способі організації цілісності відбиваються реальні процеси мислення в ході створення нових ідей. Цей процес не підпорядкований будь-якій структурній, ієрархічній схемі, і в цьому сенсі його можна назвати грою. Думка, що фіксується в нелінійному тексті, рухається в створеному культурою смисловому просторі, розширюваному і збагаченому цією думкою. Історія – це факти, однак ці факти інтерпретують люди, і ніхто не може стверджувати, що чиясь інтерпретація правильна, істинна, а чиясь хибна, оскільки у кожної людини в тій чи іншій історії - своя правда і своя істина. Такий підхід, коли історія розглядається «з точки зору» когось конкретного, є номадичним.

Як відмічає культуролог Н. Жукова, номадологічний підхід будується за принципом квантового стрибка, коли виникають певні спалахи, завдяки яким з'являються нові можливості (нові спалахи) при чому в різних сторонах і т. д. І ці спалахи лише опосередковано пов'язані один з одним, викликаючи різні асоціації. Тому асоціація від, скажімо, третього спалаху ніяк не буда пов'язана з першим [10]. Кожна людина є «номадом», тобто мандруючим в історії. Для номада історія – це калейдоскоп різних фрагментів різних речей в різні часи, бачення яких постійно змінюється або може змінюватися, і яке ніколи не може бути уніфіковано, оскільки «поворот» калейдоскопа відкриває іншу ситуацію.

Наш інтерес, у контексті прояву «проектів» постмодернізму, викликала творчість сучасного українського культуролога, письменника О. Михеда, зокрема його роман «Астра», а також «недитяча книга» оповідань (як визначив її сам автор) «Понтиїзм. Казки кінця світу». Лейтмотив названих творів - думка про те, що людині не дано зробити світ кращим, бо її природа недосконала, і вона неминуче буде продукувати те негативне, що початково їй притаманне.

Книга оповідань «Понтиїзм», за висновками провідних видань, в тому числі наукових, є історією «про черговий кінець світу у країні, життя, в якій уже давно є безкінечним апокаліпсисом. Оповіді про прірву, що ховається за кожним полотном – хоч асфальтом, хоч картиною…» [18, 4].

«Понтиїзм» - збірка оповідань-рефлексій щодо того, що відбувається в країні, у світі - внутрішньому та зовнішньому. Тексти О. Михеда схожі на відкриту рану, яка все ніяк не загоїться. До того ж ці тексти ще певною мірою пророчі, адже мова в них йде про віртуальну війну в Україні під проводом вір-

туальних генералів… Справа у тім, що книга «Понтиїзм» писалася до подій, які у нашій країні чомусь вже майже чотири роки офіційні органи називали АТО, а на сьогоднішній день ООС. І, як ми тепер усі знаємо, війна в Україні йде не віртуальна, а, на жаль, справжня. Цікаво те, що О. Михед передбачив «гібридність» війни, «віртуальність генералів», пропагандистську гру з усіх боків та цинічний смак наживи на війні, відтак, автор дивовижно відчув пульс часу.

Збірка О. Михеда «Понтиїзм» будується за номадологічним принципом, а саме: автор веде розмову про любов, зраду, кров, ненависть, час від часу, повертаючись, або як до фону, або як до основної розповіді, до теми війни - її висвітлення у ЗМІ (реальне та постановочне), відмінне ставлення до неї різних людей у різних життєвих ситуаціях, що свідчить про існування в один і той само час, в одній і тій країні ніби паралельних світів.

Так, письменник розповідає про деякого Вагіта, бізнес якого розцвів, коли кінопавільйони стали «не місцем знімання документальних фільмів і репортажів із гарячих точок, а перетворилися на справжні барикади та чільні ланки лінії оборони. Кількість жертв, полеглих невідомих солдатів і встановлених героїв пропаганди неухильно зростало», коли впала економіка, зупинилися заводи, проте піднялися фірми ритуальних послуг, чим і займався «старший брат Вагіта» [18, 155].

Передбачений О. Михедом і цинізм ситуації повсякдення. Автор описує обґрунтування відкриття так званого «героїчного секунд-хенду», смисл якого полягає у тому, що форму вбитих солдатів не треба спалювати, а можна «віддати тьоті Дусі на хімчистку і відразу ж відправляти на продаж» [18, 155]. Уся шизофренічність ситуації – загибель людей, страждання вмираючих, поранених, їх родичів - підкреслюється «головними силами, що завжди об'єднували людей»: секс і релігія. Тут О. Михед використовує, так би мовити, психоаналітичну аксіому, згідно з якою життя і поведінка людей залежить від енергії сексуальних інстинктів. Інстинкт смерті - Танатос, - що лежить в основі всіх проявів жорстокості, агресії, самогубств і вбивств, не називається, але мається на увазі. Оскільки ж «інстинкт смерті» просякає в романі все і вся, то й релігія згадується не в сенсі особливого роду усвідомлення світу, що передбачає виконання певних норм і переживання духовного очищення, а як виконання ритуалу після задоволення інстинкту. Мета ж інстинкту полягає в усуненні або редукції збудження, викликаного потребою. Якщо мета досягнута - людина відчуває короткочасний стан блаженства. У контексті цього, автор іронізує з приводу відомої мережі «Facebook», «перевертаючи» її на «користувачів "Facecock" та "Faitbook"» [18, 201], де перші цікавляться сексом, а другі – віддають перевагу релігії, а зрештою, усім для насолоди не вистачало лише крові, яку усі бажали вживати, адже це с початку було модно, а згодом – стало життєво необхідним.

Закінчується книга оповідань апокаліптично: янголи відлітають зі словами: «Рятувати тут нема кого», світ вибухає, і ніщо не має значення – «лише самотність смерті та бажання бути зх. кимось в останню мить. <…> Світ починався заново. Від точки нуль» [18, 212].

Кожне з оповідань О. Михеда представляє собою завершене ціле з різновекторними сенсами, вибір яких – за читачем. Проте усі вони складаються в єдину картинку, в якій прочитується безліч смислів. Відтак, «Понтиїзм» О. Михеда передбачає відкриту інтерпретацію.

Роман О. Михеда «Астра» включає в себе усі три проекти: текстологічний, шизоаналітичний та номадологічний.

Розповідь в романі ведеться від імені В. Варецького, випускника філологічного факультету столичного університету, котрий потрапляє на семінари від фонду «Астра», що є однією з структур Інституту з однойменною назвою, який «було засновано в Америці на початку 1850-х років». Завдання Інституту та фонду: «впроваджувати і толерувати цінність рівного діалогу, сприяти демократії тощо» [17, 18]. До членів Інституту, як пише автор: « у різні часи входили Черчиль, Горбачов, Кенеді, Клінтон, Джобс, Гейтс, Тимошенко, Ющенко…» [17, 18] .

О. Михед, на наш погляд, свідомо не вказує імен, адже читачеві дається свобода вибору: вважати, що це ті самі - відомі Вінстон Черчиль, Михайло Горбачов, брати Кеннеді та інтерпретувати названі прізвища, не пов'язуючи їх з відомими особами, сенс тексту від цього не зруйнується.

У творі, на тлі повсякденних любовних, еротичних, сімейних переживань, ведеться розповідь про семінар та деяких його учасників, котрих «відірвали від цивілізованого світу», адже «пробудження прихованого потенціалу неможливе без проходження випробувань» [17, с. 43].

Отже, О. Михед дає зрозуміти читачеві, що його персонажі повинні пройти через обряд ініціації. Мета семінару – створення діалогу між лідерами різноманітних сфер. Діалогу, заснованого на принципах відповідального лідерства», яке полягає «в усвідомленні важливості розподілення загальнолюдських цінностей» [17, 42].

Бачимо тут опосередковану відсилку до Платонівської «Держави», а саме до проблеми «виховання» ідеального лідера-правителя. Засіб – «вільне обговорення текстів», так званих «великих померлих», як їх називають у «Астрі», зокрема, Арістотеля, Гоббса, Дарвіна, Орлика, Софокла, Руссо, Прудона, Маклюена, Макіавеллі, Сартра та багато ін. Обговорення праць названих авторів не наближає читача до хоча б поверхневого розуміння їх смислу. Читач потрапляє у коловорот прізвищ, назв праць, уривків цитат. З одного боку, начебто безліч інформації, з іншого – пустота, адже прізвища та цитати ні про що не говорять. Натяк такий: хочеш щось зрозуміти – рушай до першоджерела. Якщо розглядати цей роман українського письменника як «закритий», то єдиний висновок, який можна зро-

бити з такої підготовки лідерів, яку описує О. Михед, - лідери у кращому випадку поверхнево знають деякі цитати цих самих «великих померлих», до того ж цитати, вирвані з контексту.

Зауважимо, що роман «Астра», як більшість постмодерністських текстів, можна аналізувати як з позицій «закритого», так і з позиції «відкритого» тексту. Рівень «відкритого» тексту цього роману - відмова від традицій, ілюзій, переконань, - пропонує створення та просування симулякрів у всьому і скрізь, а головне - у свідомості оточуючих людей. Саме цьому неофітів вчать на семінарах. «Немає нічого, крім того, про що ми можемо домовитись». Якщо існують старі догми та ілюзії, то чому ми не можемо створити нові?» - проголошує модератор семінару [17, 139]. До речі, протягом усього роману, майже через сторінку, рефреном повторюється одна і та ж сама фраза: «Все імітація. Все ілюзія. Все вигадка». [17, 182].

Слід зазначити, що прилученням неофітів до таїнств «Астри» займаються так звані модератори – «причетні», - свідомість яких представляє собою ніби заблоковану систему, адже заклик до розуміння проблем і страждань «простих смертних», викликає у них лише механічну відповідь, сенс якої полягає у наступному: у них (простих смертних, не долучених і не допущених до семінару, вже не кажучи про ранг модераторів) «низький ранг доступу» [17, 140]. І це у той час, коли «стіни каплиці стікають кров'ю, і кожний сантиметр укрито малюнками з зображенням тортур. Вони поїдають мозок, знищують і маринують душі» [17, 139-140].

Письменник за допомогою метафоричності тексту дає зрозуміти, що повсякденна реальність не тільки простих смертних, але і «причетних» - всього лише ілюзія, імітація, й усім керує світове зло – «Астра», - яке будь-якими засобами позбавляє людину близьких людей, прив'язаності, мрій, сподівань, адже людина без любові і без прив'язаності здатна на будь що. А не згодних система знищує [17, 153].

О. Михед використовує технологію написання постмодерністського тексту ніби будівельник, що знає свою справу. Іноді складається враження, що письменник робить це механічно, навмисно. У творі багато цитат, запозичень, паралелей, відсилок до психоаналітичних ідей, наприклад, коли він описує власні, зокрема, сексуальні сни. У романі «Астра» йде мова про використання людської енергії якимись вищими істотами на якісь тільки їм відомі цілі. О. Михед тільки натякає на те, що людська енергія забирається і кудись спрямовується. У даному випадку будь-який читач зможе провести паралель з відомим фільмом «Матриця».

Багато говориться і про катарсис, який переживають учасники семінару, правда, для того, щоб зрозуміти чому це відбувається й у чому виражається, читач повинен дізнатись і доінтерпретувати після самостійного прочитання трагедій Софокла.

Письменник констатує свою підтримку номадологічному проекту, правда, не називаючи його, але проголошуючи: «Минулого немає, воно невіддалене від нас. Воно розсіяне в сьогоденні» [17, 161]. Водночас, номадологічний проект у романі переплітається з шизоаналітичним. Мається на увазі те, що сюжет, так би мовити крутиться навколо ідеї нескінченності міфів, які знаходяться та «живуть» поряд з нами. І у цих міфах-повсякденностях люди не є реальністю – вони архетипи, «фантоми свідомості, глибинний нутряний чорний біль» [17, 177]. О. Михед пише, що його герої: «зрозумівши, що правда – це матрьошка, і все залежить лише від твого рангу доступу – наскільки глибоко ти можеш проникнути в істину» [17, 182], в решті решт вирішує почати боротися проти «Астри» і, зважившись на це, - уві сні проходить через ініціацію: захлинаючись у крові, встає з мертвих і, вже наяву, ціною свого життя, «несе» правду людям, ніби знищуючи тим самим «Астру» [17, 188].

В. Варецький йде з життя, вчиняючи самогубство. Слід зазначити, що багато хто з психоаналітиків, зокрема З. Фрейд, а також деякі митці, вважали, що на такий відхід здатні тільки обрані. Водночас, З. Фрейд визнавав наявність тісного зв'язку між смертю і сексуальністю. З усією очевидністю глибинні корені самогубства він бачив у садизмі і мазохізмі. Саме така паралель сама собою виникає у зв'язку з подіями, що відбуваються з героєм О. Михеда: втрата коханої та коханого, розчарування у житті й у ідеалах, настрій безвиході й гнітюча самотність – ось ті причини, які український письменник використав для «логічного вбивства» свого героя. І оскільки людина – це проект, який кожен проживає сам. І це власний вибір і доля кожного – бути рабом чи господарем. Бути худобою чи стати помилкою всередині системи. Ми приречені кожного разу винаходити себе заново. Кожен наш вибір веде до блага, тому і герой О. Михеда йде «обраним» шляхом, тим самим «виграючи свою гонитву за безсмертям» [17, 208-209].

Висновок. Таким чином, творчість О. Михеда формує чіткі орієнтири постмодерніських тенденцій XX – початку XXI століття. Його твори ніби запрошують реципієнта створювати свій мистецький продукт разом з його автором. Вони «відкриті» для постійного породження нових внутрішніх взаємозв'язків, які читач повинен «відкривати» й вибирати сам у процесі сприйняття всієї сукупності стимулів, що надходять. Поетика «відкритого твору» створює новий тип відносин між художником і публікою, новий механізм естетичного сприйняття, інше положення художнього твору в суспільстві, ставить нові практичні проблеми, встановлюючи комунікативні ситуації та нове відношення між спогляданням і використанням твору мистецтва. Дослідження «проектів постмодернізму» дозволяє констатувати, що постмодернізм - багатовимірне теоретичне відображення духовного повороту в самосвідомості сучасної цивілізації, особливо в сфері мистецтва і філософії. Постмодерністське мистецтво створює і дос-

ліджує таку картину світу, яка не «прив'язана» до жорстких моделей, а це значить, що твір мистецтва сприяє усвідомленню особливої свободи в реципієнті, спонукає його до формування власної моделі світу, іншими словами, художній твір (в широкому сенсі цього слова) стає «відкритим».

Література

1. Барт Р. Нулевая степень письма: [пер. с фр. под ред. Г. К. Косикова]. Москва: Академический Проект, 2008. 431 с.
2. Більченко Є. В. Культурологічний дискурс філософії діалогу: Чужий. Інший. Ближній. Третій: дис. … докт. культурології: 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ: Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, 2011. 442 с.
3. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція: [пер. з фр. В. Ховхун]. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 230 с.
4. Гуменюк Т. К. Постмодернізм як транскультурний феномен. Естетичний аналіз: автореф. ... докт. філос. наук: спец. 09.00.08 «Естетика». Київ, 2002. 30 с.
5. Делез Ж. Тысяча плато: Капитализм и шизофрения: [пер. с фр. и послеслов. Я. И. Свирского; науч. Ред. В. Ю. Кузнецов]. Москва: Астрель, 2010. 895 с.
6. Дианова В. М. Постмодернистская философия искусства: истоки и современность. Санкт-Петербург: ООО Издательство «Петрополис», 1999. 240 с.
7. Жукова Н. Життя як спогад: номадологічний проект Давіда Фонкіноса // Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство. Київ: Міленіум, 2014. Вип. II (3). С. 17-24.
8. Колесник О. С. Художня інтерпретація як феномен культури: дис. … докт культурології: 26.00.01 «Теорія та історія культури». Київ, 2015. 389 с.
9. Кристева Ю. Бахтин, слово, диалог и роман // Французская семиотика: От структурализма к постструктурализму: [пер. с франц., сост., вступ. ст. Г. К. Косикова]. Москва: ИГ Прогресс, 2000. С. 427-457.
10. Левчук Л. Т. Постмодерністська естетика // Естетика: підруч. [Левчук Л. Т., Панченко В. І., Оніщенко О. І., Кучерюк Д. Ю.]. Київ: «Вища школа», 2006. С. 360-366.
11. Маньковская Н. Б. Эстетика постмодернизма. Санкт-Петербург: Алетейя, 2000. 347 с.
12. Михед О. Астра: роман. Львів: Видавництво Анетти Антоненко, 2015. 212 с.
13. Михед О. Понтиїзм. Казки кінця світу. Недитяча книга. Львів: Вид. Кальварія, 2014. 216 с.
14. Оніщенко О. І. Художня творчість у контексті гуманітарного знання: монографія. Київ: Вища школа, 2001. 179 с.
15. Сабадаш Ю. С. «Космічна гармонія світу» у контексті мистецтва XX століття // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури: зб. наук. праць: у 2 частинах. Київ: ДАКККіМ, 2000. Вип. IV-V. С. 39-49.
16. Эко У. Открытое произведение: [пер. с итал. А. Шурбелева]. Санкт-Петербург: Академический проект, 2004. 384 с.
17. Эко У. Роль читателя. Исследования по семиотике текста: [пер. с англ. и итал. С. Д. Серебряного]. Санкт-Петербург: «Симпозиум», 2005. 502 с.

References

1. Bart R. (2008). Zero degree of writing [in France].
2. Bilchenko E. (2011). Cultural discourse of the philosophy of dialogue: Alien. Another. Neighbor. Third [in Ukraine].
3. Bodriyar J. 2004. Simulacres and simulation [in France].
4. Bondar S. (2003). Interpretation as a reconstruction of the semantic content of the text (philosophical and aesthetic analysis) [in Ukraine].
5. Brovko M. (2000). The Problem of the Relationship between Art and Religion in the Context of Contemporary Philosophical Discourse [in Ukraine].
6. Gumenyuk T. (2002). Postmodernism as a transcultural phenomenon. Aesthetic analysis [in Ukraine].
7. Gundorova T. (2005). Post-Chornobyl Library. Ukrainian literary postmodern [in Ukraine].
8. Deles J. (2010). Thousand Plateau: capitalism and schizophrenia [in France].
9. Dianova V. (1999). Postmodern Philosophy of Art: Origins and Modernity [in Russia].
10. Zhukova N. (2014). Life as a recollection: the Nomadological project of David Fonkinos [in Ukraine].
11. Kolesnik O. (2015). Artistic interpretation as a cultural phenomenon [in Ukraine].
12. Krimsky S. (1998). Archetypes of Ukrainian Culture [in Ukraine].
13. Christeva Y. 2000. Bakhtin, word, dialogue and novel [in France].
14. Levchuk L. (2006). Postmodern aesthetics [in Ukraine].
15. Lychkovakh V. (1996). Human world attitude as a subject of aesthetic analysis [in Ukraine].
16. Mankovskaya N. (2000). Aesthetics of postmodernism [in Russia].
17. Miheed O. (2014). Astra: a novel [in Ukraine].
18. Miheed O. (2014). Pontius Tales of the End of the World. Not a Children's Book [in Ukraine].
19. Onischenko O. (2001). Artwork in the context of humanitarian knowledge [in Ukraine].
20. Onischenko O. (2008). Artwork: A project of non-classical aesthetics [in Ukraine].
21. Potebnja A. (1976). Aesthetics and poetics [in Russia].
22. Sabadash Y. (2000). "Cosmic harmony of the world" in the context of the art of the twentieth century [in Ukraine].
23. Foucault M. 2004. Abnormal [in France].
24. Eco U. (2004). Open work [in Italy].
25. Eco U. (2005). The role of the reader. Research on semiotics of text [in Italy].

Стаття надійшла до редакції 17.11.2018 р.